

Nurmahmudova D.A.

o'qituvchi

Farg'ona Jamoat Salomatligi Tibbiyot Instituti

Ilmiy rahbar: Qahhorova M.M.

dotsent, filologiya fanlari nomzodi

Farg'ona Davlat Universiteti

**LINGVISTIKADA NEMIS YOSHLAR TILI TADQIQOTINING
NAZARIY ASOSLARI**

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi nemis yoshlar jargoniga va uning ijtimoiy tarmoqlar va yoshlar jurnallarida joriy etilishiga bag'ishlangan. Yoshlar tili ijtimoiy lingvistik tadqiqotlarning muhim birligini tashkil qiladi va nemis tilida so'zlashuvchi kontekstda yoshlar tilining ahamiyatini ortiqcha baholab bo'lmaydi. U bugungi nemis tilining bir qismi sifatida yoshlar tilini tavsiflovchi va ajratib turadigan xususiyatlarning butunligini ifodalaydi. Yoshlar tili nemis tilining o'ziga xos xususiyati bo'lib qolmoqda va shuning uchun ijtimoiy tilshunoslik sohasida doimiy izlanishlarni talab qiladi.

Kalit so'zlar: yoshlar, yoshlar tili, sotsiolingvistika, realizatsiya, heterojenlik, tartibsizlik.

Nurmahmudova D.

teacher

Fergana Medical Institute of Public Health

Scientific adviser: Kahhorova M.M.

associate professor, candidate of philological sciences

Fergana State University

**THEORETICAL BASIS OF GERMAN YOUTH LANGUAGE
RESEARCH IN LINGUISTICS**

Annotation. This article focuses on current German youth slang and its introduction in social networks and youth magazines. Youth language constitutes

an important unit of sociolinguistic research, and the importance of youth language in the German-speaking context cannot be overestimated. It represents the totality of characteristics that characterize and distinguish the youth language as part of today's German language. Youth language remains a characteristic feature of the German language and therefore requires continuous research in the field of sociolinguistics.

Keywords: *youth, youth language, sociolinguistics, realization, heterogeneity, disorder.*

Kirish. Yoshlar tili nemis tilining alohida hodisasi bo'lib, nemis tilining o'ziga xos darajasi sifatida mavjud va u birinchi navbatda yoshlarga xos bo'lib, avlodga qarab farqlanadi. Bugungi axborot asrida nemis yoshlari tili doimo o'zgartirilib, to'ldirilib boriladi. Yoshlar tili nemis tilining maxsus birligini ifodalaydi va tilshunoslikning ko'p asrlik rivojlanishiga borib taqaladi. U qoidalarga ziddek tuyuladigan, lekin yoshlar tiliga o'ziga xoslik va o'ziga xos xususiyatlarni beruvchi xususiyatlarni o'zida mujassam etgan. Yoshlar tili muammolarini hal qiluvchi tadqiqot sohasi sotsiolingvistika bo'lib, sotsiolingvistikani o'rganuvchi olimlar sotsiolingvistik tadqiqotlarning bir qismi sifatida yoshlar tilining bir qancha tushunchalari va talqinlarini ishlab chiqdilar, tadqiqotlari ko'p qirrali bo'lganligi sababli yoshlar tili nimaligi va uning o'ziga xosligi haqida kelishmovchiliklar va turli fikrlar paydo bo'ldi. Ular yoshlar tilining ijtimoiy jihatini, yoshlar madaniyatini va yoshlar tilini nemis tilining mustaqil tarkibiy qismi sifatida tavsiflovchi yoshlar tilining lingvistik xususiyatlarini o'rgandilar.

Tadqiqotning dolzarbligi: quyidagi omillar bilan belgilanadi: ushbu texnologiyaning yoshlar uchun muhimligiga qaramay, internet sohasida yoshlar tili bo'yicha fundamental tadqiqotlar o'tkazilmagan; yoshlar tilining bugungi ifodasiga oid tadqiqot materiallari yetarli emas;

Tadqiqotning maqsadiga ko'ra, quyidagi vazifalarni ajratib ko'rsatish kerak:

- sotsialingvistikani tilshunoslikning tegishli bo'limi sifatida aniqlash, o'rganishning muhim elementlari sifatida yoshlar tili va yoshlarning o'zini muhokama qilish;

- yoshlar tilining lingvistik ahamiyatga ega xususiyatlarini tahlil qilish;

-yoshlarning internetdagi muloqotini tekshirish;

-yoshlar tilining hozirgi tendentsiyalari va xususiyatlari tahlil qilish.

Ushbu tadqiqotning ob'yekti - eng xilma-xil shakllarda sotsiolingvistik tadqiqotlarning muhim qismi sifatida yoshlar tili, amalga oshirish shakllari tadqiqot predmeti hisoblanadi. Lekin shunday biriktirilgan ish maqsadi uchun faqat sof lingvistik ekanligini ta'kidlash muhim amalga oshirish shakllari tanlanadi. Hozirgi yoshlar tilining eng muhim lingvistik, ijtimoiy va madaniy xususiyatlari; yoshlar muloqotining elementi bo'lib xizmat qilishi mumkin bo'lgan bevosita tarkibiy qismlarni tahlil qilish uchun komponent tahlili; kontekstli tahlil - yoshlar muloqoti amalga oshiriladigan kontekstni aniqlash va aniqlash uchun; tavsif usuli - Ingendsprachening tahlil qilingan birliklarining kontekstual va semantik ma'nosini tavsiflash va tushuntirish uchun; Tanlash usuli - zamonaviy nemis yoshlar tilining muhim lingvistik birliklarini tanlash va tavsiflash uchun. Uslubiy yondashuv tahlil qilinadigan materialning maqsadi, vazifalari va o'ziga xos xususiyatlariga asoslanadi. Tadqiqot davomida quyidagi usullar qo'llaniladi: nazariy tahlil - nazariy materialni taqdim etish uchun; tavsiflovchi usul - ifodalash uchun. Hozirgi yoshlar tilining 5 ta eng muhim lingvistik, ijtimoiy va madaniy xususiyatlari; yoshlar muloqotining elementi bo'lib xizmat qilishi mumkin bo'lgan bevosita tarkibiy qismlarni tahlil qilish uchun komponent tahlili; kontekstli tahlil - yoshlar muloqoti amalga oshiriladigan kontekstni aniqlash va aniqlash uchun; tavsif usuli - tahlil qilinayotgan yoshlar tili birliklarining kontekstual va semantik ma'nosini tavsiflash va tushuntirish uchun; Hozirgi nemis yoshlar tilining muhim lingvistik birliklarini tanlash va tavsiflash uchun tanlash usuli.

Tadqiqotning nazariy ahamiyati shundaki, unda tegishli tadqiqot materiallaridan foydalangan holda yoshlar tilining bugungi holati haqidagi bilim va g'oyalar chuqurlashtiriladi. Ushbu tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki,

tilshunoslikni o'rganishda mavjud bo'lgan tadqiqot doirasini kengaytirish, ayniqsa, sotsiolingvistika sohasida, ayniqsa yoshlar o'rtasidagi ijtimoiy jihatdan aniq Internet aloqasi.

Tadqiqot natijalari: qisman “Ad orbem per linguas. Tillar orqali dunyoga” (NLUK, 2019). Ma'ruza tezislari sobiq Germaniya Demokratik Respublikasidagi yoshlar tilining kam o'rganilgan kichik sohasiga taalluqli bo'lib, konferentsiya uchun materiallar to'plamida nashr etilgan.

Yoshlar tilining mustaqilligiga hech qanday shubha bo'lishi mumkin emas. Nemis tilining bir qismi sifatida yoshlar tili o'zining turli xil lingvistik va madaniy xususiyatlari bilan yoshlar madaniyatiga mansublik belgisidir. Shunga qaramay, tilshunoslarning yoshlar tili nima ekanligi haqidagi fikrlari bir xil emas. Olimlarning ayrim mulohazalariga ko'ra, yoshlar tili o'tkinchi maxsus tildir; ular lingvistik hodisa sifatida yoshlar tilining vaqtinchalik chegaralanishi g'oyasini ta'kidladilar [4, 127-bet]. Shu munosabat bilan, vaqt bilan bog'liq jihat ayniqsa muhimdir, chunki yoshlar jargonidan faol foydalanish faqat ma'lum bir yoshda seziladi. Ijtimoiy lingvistikani lingvistik ta'limotning bir qismi sifatida tushunish uchun unga ta'rif berish kerak. Ijtimoiy tilshunoslik tilshunoslikning bir qismi bo'lib, til va ijtimoiy tuzilmalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar bilan shug'ullanuvchi tilshunoslik va sotsiologiyaning bir-biriga mos keladigan sohasiga kiradi” [3, 9-b.]. Tilshunoslikning ushbu sohasida, tilshunoslar tilning xulq-atvorini ma'lum bir sotsiologik nuqtai nazardan tahlil qiladilar. Sotsiolingvistika bir til doirasidagi til turlari bilan mashg'ul bo'lganligi uchun turli tilshunoslik deb ham ataladi. Tarixiy jihatdan sotsiolingvistika yangi fan emas va tilshunoslikning bu bo'limi bo'yicha tadqiqotlar o'tgan asrda boshlangan. Keyinchalik ijtimoiy lingvistika ostida ko'rib chiqilgan oldingi til tadqiqotlarida, turli tilshunoslik/ijtimoiy lingvistikaning predmeti aniq belgilanishi uchun tilni bir butun sifatida qabul qilish kerak. To'g'rirog'i, bu umumiy tilni ma'lum bir kontekstda yoki o'ziga xos tarzda tavsiflovchi turlarning yig'indisidir [3, 11-bet]. Bu jihatdan so'zlashuv standart nutqning sof shakllari va an'anaviy shevalar o'rtasidagi o'tish zonasi sifatida qaraladigan klassik modelni endi qabul qilib

bo'lmaydi [3, 11-b.]. Ushbu xilma-xil til xatti-harakatlarini tahlil qilish va maxsus tavsiflash uchun tizimli vositalar ishlab chiqilgan. Bu, birinchi navbatda, sotsiolingvistikaning predmeti bo'lgan "sotsilingvistik estrada modeli" deb ataladi. Sotsiolingvistik estrada modeli ma'lum sharoitlarda odamlarning maxsus, aniqrog'i, kontekstli shartli muhitda tizimli ravishda o'zgaruvchan til xatti-harakatlarini o'rganish uchun ishlatiladi [3.11-12]. Ushbu sotsiolingvistik estrada modelida standart turlar quyidagi xususiyatlarga ega bo'ladi:

- milliy xususiyatlar;
- yuqori sinf xususiyatlari;
- o'zgarmas xususiyatlar;
- yozma xususiyatlar;
- kodlangan xususiyatlar;

Boshqa in'ikos va xususiyatlar vaqt, makon, ijtimoiy tabaqa va ijtimoiy vaziyat nuqtai nazaridan tavsiflanadi. Ushbu "turli tilshunoslikning asosiy parametrlarini" to'rtta asosiy tur sinfiga bo'lish mumkin:

1. Diaxronik (tarixiy) navlar, turli xillarga ishora til taraqqiyoti davrlari.
2. Diatopik (dialektal) navlari. Ular til navlarining turli geografik tarqalishiga mos keladi.
3. Turli vaziyatlarda yoki kommunikativ sohalarda qo'llaniladigan diaphasik (vaziyatli) navlar.
4. Diastratik (sotsiolektal) navlar. Bulardan turli ijtimoiy guruhlar foydalanadi [4].

Ushbu fikrga ko'ra, yoshlar tili diatrastik deb hisoblanadi. Ijtimoiy lingvistika, yuqorida aytib o'tilganidek, yoshlar va yoshlar tilining yagona ta'rifiga ega emas. Yoshlar tiliga sof ijtimoiy yoki ijtimoiy-ma'naviy hodisa sifatida qarash noto'g'ri va haqiqatga to'g'ri kelmaydi [3, 12-b.]. Yoshlar tilini amalga oshirish shakllari va tildan foydalanishning xilma-xilligi yoshlar tilini bir xilda tahlil qilishga imkon bermaydi. Ijtimoiy lingvistikaning yoshlar tiliga nisbatan shubhasiz aniqlay oladigan yagona narsa bu yoshlar tilining til xilma-xilligi sifatidagi holatidir. Til xilma-xilligi lingvistik va nolingvistik xususiyatlar, ya'ni

tilni qo'llash holatlarining ijtimoiy va funktsional xususiyatlari bilan til tizimini amalga oshirish shakllari raqobati bilan tavsiflanadi [44, 136-bet]. Ushbu ta'rifning aniqligiga qaramay, yoshlar tili, albatta, ko'plab kontekstual va lingvistik xususiyatlarga bog'liq bo'lib, ularni ushbu xususiyatlarga bog'lab bo'lmaydi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash kerakki, yoshlar tilini o'rganishda asosiy atamalar bo'lsa-da, yoshlar va yoshlar tili bir xil ta'rifga ega emas. Shuning uchun tadqiqot mavzusining o'zi munozarali. Tilshunoslar yoshlarni bolalar va kattalar o'rtasidagi inson rivojlanishining o'tish bosqichi deb hisoblashadi. Bu bosqich avvalgi tarixda umuman bo'lmagan, ammo hozir u har qachongidan ham muhimroqdir. Yosh guruhlari orasidagi chegaralar ham noaniq bo'lib, yoshlar uchun ular vaqt o'tishi bilan kengroq va kengroq davrlarga suriladi. Tadqiqot mavzusi, barcha nomuvofiqliklarga qaramay, yoshlarga xos muloqot va u bilan bog'liq bo'lgan lingvistik xususiyatlar sifatida qaralishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Adina S. O. et al. Einflusse des Englischen auf die deutsche Wirtschaftssprache und Jugendsprache // *Annals of Faculty of Economics*. 2010. – №. 2. – С. 188-191
2. Bahlo N. Merkmale von Jugendsprache // *Jugendsprache* / N. Bahlo et al. – Stuttgart: JB Metzler, 2019. – S. 55-77.
3. Janeš F. et al. Die Verwendung von Jugendsprache im Daf-Unterricht // *Zagreber Germanistische Beiträge* / F. Janeš. – Zagreb, Odsjek za germanistiku - Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2012.– S. 329-341
4. Kämper H. Jugendsprache um 1900 und die schone Literatur // *Deutschunterricht-stuttgart* / H. Kämper. – Hannover, Friedrich Verlag, 2001. – S. 47-58.
5. Lapp, E.: „Jugendsprache“: Sprechart und Sprachgeschichte seit 1945. Ein Literaturbericht. // *Sprache und Literatur in Wissenschaft und Unterricht* / E. Lapp. – Paderborn, München, Schöningh, 1989. – S.53-75

6. Aгенstein S. Funktionen von Jugendsprache: Studien zu verschiedenen Gesprächstypen des Dialogs Jugendlicher mit Erwachsenen. – Tübingen: Niemeyer, 2017 –. 285 S.
7. Augenstein S. F. Davie J. Slang across Societies: Motivations and Construction. – New York, Routledge, 2018. – 357 p.
8. Россихина М. Ю., Россихина Г. Н. Специфика употребления немецкого молодежного языка в художественной литературе //Вестник Брянского государственного университета. – 2016. – №. 4 (3)
9. Коваленко О. В. Лексико-семантические и грамматические особенности немецкого Молодёжного сленга // Актуальные научные исследования в современном мире. – 2018. – №. 1-7. – С. 63-68.
10. Быков А. А. К вопросу об изучении немецкого молодёжного социолекта // Вестник Брянского государственного университета. – 2015. – №. 3.
11. Быков А. А. О лексико-семантических и грамматических особенностях сленга современной немецкой молодёжи //Вестник Брянского государственного университета. – 2014. – № 2.